

Gidsland voor zeewetenschappelijk onderzoek

TEKST: ALEJANDRO IGLESIAS CAMPOS EN KRISTOF VANDENBERGHE *

Vlaanderen trok vijftien jaar geleden de kaart van de samenwerking met Unesco. Het leidde tot een nieuw tijdperk in het beheer van oceanografische data en bevorderde duurzame ontwikkeling in kustgebieden en droge streken in onder meer Afrika en Latijns-Amerika.

Vlaanderen heeft een lange geschiedenis met de zee. De Noordzee was altijd al een bijzondere bondgenoot en bood toegang tot de wereld. Zeevaart en -handel brachten gedurende vele eeuwen welvaart naar de Lage Landen en maakten de Vlaamse kust tot een van de meest actieve centra van mariene activiteiten en marien onderzoek in Europa.

INTERNATIONAAL ENGAGEMENT

Het is precies omdat de Vlaamse Gemeenschap van België zo dicht bij de zee ligt dat ze er het belang van inziet, zowel op lokaal niveau als op grotere regionale en internationale schaal. En het is omwille van dezelfde reden dat Vlaanderen, ondanks zijn kleine kustlijn, sterk geëngageerd is om de internationale gemeenschap te helpen om oceaangerelateerde wereldwijde uitdagingen aan te pakken.

Bijna 65 procent van de wereldbevolking leeft langs of dichtbij de kust. Vooral mensen in ontwikkelingslanden zijn van de zee afhankelijk voor hun voedselvoorziening. Bovendien plaatst de exponentiële toename van menselijke activiteit steeds meer druk op de natuurlijke rijkdommen van kustgebieden en de zee. Weinig van deze problemen stoppen aan nationale grenzen, vandaar dat de internationale gemeenschap vertrouwt op de betrokkenheid van internationale organisaties.

PARTNERSCHAP MET UNESCO

Meer dan 15 jaar geleden maakte de Vlaamse Regering een duidelijk keuze. In 1998 besliste de minister-president van de Vlaamse Regering, Luc Van den Brande, om een samenwerking aan te gaan met Unesco. Deze samenwerking focust zich op het vergroten van de capaciteit en de expertise met betrekking tot de monitoring, de verzameling en de analyse van oceaangerelateerde data, op het ondersteunen van opleidingen voor

experts inzake oceaanbeheer en op het verschaffen van de kennis en de instrumenten die ons helpen om de oceanen beter te begrijpen. Alhoewel de omvang van de Vlaamse Gemeenschap het niet mogelijk maakt om te investeren in grote onderzoeksschepen of wetenschappelijke boeien, getuigt de steun voor de Intergouvernementele Oceanografische Commissie (IOC) van een Vlaamse sociaal engagement voor kustgebieden en het mariene leefmilieu.

Verschillende multilaterale organisaties spelen een sleutelrol bij het verzekeren van een duurzame toekomst voor de natuurlijke rijkdommen van de oceanen maar de IOC is het voornaamste internationale orgaan verantwoordelijk voor de coördinatie van het onderzoek van de zeeën en de oceanen. Samen met de Europese Unie is de IOC een geprivilegieerde partner van Vlaanderen op dit domein.

“Vlaanderen is een van de sterkhouders van de internationale oceanografie.”

WERK VAN LANGE ADEM

De Vlaamse Regering steunde de oprichting van het Flanders-UNESCO Trust Fund for Science (FUST). Dit fonds garandeert een coherente aanpak van wereldwijde wetenschappelijke uitdagingen, met bijzondere aandacht voor watergerelateerde kwesties. Wat dit fonds zo uniek maakt, is dat het Unesco in staat stelt om een duurzaam langetermijnperspectief te ontwikkelen voor grootschalige projecten. Sinds de oprichting ervan, concentreerde Vlaanderen zich op een afgelijnd samenwerkingsgebied en trok het deze lijn consequent door. Gedurende al die tijd kon Unesco rekenen op medewerking van experts van Vlaamse universiteiten en onderzoekscentra, of van deskundigen van de Vlaamse Regering. Deze aanpak bleek ook verrijkend voor Vlaanderen. Dankzij het fonds kreeg Vlaanderen een ongeziene toegang tot internationale netwerken en konden projecten op grote schaal gerealiseerd worden die niet mogelijk zijn bij bilaterale samenwerking alleen. Meer nog: de combinatie van Vlaamse financiering en de expertise van Unesco leidt vaak tot de medewerking van andere belangrijke partners waardoor projecten naar een hoger niveau getild worden.

Om een voorbeeld te geven: dankzij het fonds startte Unesco meer dan tien jaar geleden met het opleiden van Afrikaanse experts inzake het beheer van oceanografische data. Ondertussen zijn die experts ▶

Vlaanderen investeert niet in materieel maar in de samenwerking van mensen.

Met steun van het FUST en middelen van de Vlaamse Regering en de stad Oostende, richtte Unesco in 2005 het IOC Project Office for the International Oceanographic Data and Information Exchange (IODE) op. Het bevindt zich in dezelfde gebouwen als het VLIZ en gaf Unesco de kans om de stap te zetten naar een nieuw tijdperk van capaciteitsopbouw en van oceanografische data en informatiediensten.

INTERNATIONALE SPELER

Vandaag is Vlaanderen de tweede financieringspartner van de IOC, na Noorwegen. Door de middellange-termijnstrategie van de IOC te versterken, neemt Vlaanderen de verantwoordelijkheid op om wereldwijde uitdagingen aan te pakken en biedt het een antwoord op reële en relevante behoeften van de betrokken lidstaten.

Vlaanderen en Unesco vinden steeds meer toenadering tot de Europese Unie die op haar beurt meer dan ooit rekent op de expertise van internationale organisaties. De EU financierde projecten waarin zowel Vlaamse onderzoeksinstituten als de IOC samenwerkten. Een voorbeeld van een dergelijke samenwerking is het PEGASO project. Dit project brengt experts van de EU, Unesco en Vlaanderen samen met beleidsmakers, wetenschappers en beheerders om een nieuwe reeks van instrumenten en benaderingen te ontwikkelen om te komen tot duurzame planning en beheer van het gebied van de Middellandse Zee en de Zwarte Zee.

VOORTZETTING SAMENWERKING MET UNESCO

Recent besliste Vlaanderen om de samenwerking met Unesco in het kader van het FUST te verlengen voor een periode van vijf jaar (2014-2018). Daarmee bekrachtigde Vlaanderen niet alleen het eigen engagement maar beklemtoonde het eveneens het belang om van water een prioriteit te maken alsook dat de Intergouvernementele Oceanografische Commissie binnen het systeem van de Verenigde Naties het orgaan bij uitstek is aangaande de zeeën. ■

* Alejandro Iglesias Campos is Assistant Programme Specialist bij de aan Unesco verbonden IOC. Kristof Vandenberghe is Assistant Programme Specialist van het Bureau voor Strategische Planning van Unesco.

begonnen om op hun beurt statistici, mariene biologen en andere experts op te leiden. Dankzij deze benadering van "training the trainers" kon er een Ocean Data and Information Network worden opgericht: een netwerk van gespecialiseerde centra die data verzamelen en analyseren langsheen de Afrikaanse kust. Deze centra registreren het zee-niveau en de temperatuur en kunnen helpen om abnormale weerspatronen te voorspellen die kunnen leiden tot droogte of overstromingen. Bovendien hebben ze een waarschuwingssysteem ontwikkeld om tijdig alarm te slaan als een tsunami dreigt de kust te bereiken. Verder garanderen deze centra een wetenschappelijk onderbouwde benadering voor het duurzaam beheer van kustgebieden en de natuurlijke rijkdommen van de zee. Kortom, ze vormen een integraal onderdeel van het wereldwijd netwerk van datacentra dat ondertussen grotendeels zelfbedruipend is.

Een ander gezamenlijk project van de Vlaamse Regering en Unesco tekende een kader van indicatoren uit voor geïntegreerd kustzonebeheer op nationaal en regionaal niveau in de regio van de Stille Zuidzee en Latijns-Amerika (Chili, Colombia, Ecuador, Panama en Peru). Dit project richt zich op de toestand van de kust en het mariene leefmilieu en houdt rekening met socio-economische omstandigheden en diversiteit om alle betrokkenen informatie en atlanten ter beschikking te stellen waarmee bestaande beheerplannen voor de kust en de zee kunnen worden aangepast en verder uitgewerkt. Een en ander leverde goede resultaten op en bovendien zijn er verbindingen mogelijk met andere grote projecten in de regio. Vlaamse experts droegen in aanzienlijke mate bij tot de goede resultaten door institutionele en individuele voorbeeldpraktijken te delen.

ONDERTUSSEN IN OOSTENDE

Mariene biologen weten het al langer maar Oostende is meer dan de 'Koningin van de badsteden' in België: het is een knooppunt voor mariene en oceanwetenschap, een centrum voor databeheer en een plek waar wetenschappers van over de hele wereld samenwerken om tsunami's op te volgen, de impact van de klimaatverandering in het oog te houden en om de verandering van de biodiversiteit in kaart te brengen... om slechts enkele voorbeelden te noemen. Het Vlaams Instituut voor de Zee (VLIZ), opgericht in 1999, is gehuisvest in de gerenoveerde gebouwen van de Oude Vismijn. Het VLIZ is uitgegroeid tot het centrale coördinatie- en informatieplatform voor marien en kustonderzoek in Vlaanderen. Als partner in verschillende projecten en netwerken, verspreidt en promoot het VLIZ het internationaal imago van het Vlaams wetenschappelijk mariene onderzoek en de mariene educatie.

Het Flanders-UNESCO Trust Fund for Science (FUST): <http://fust.iode.org>

Het Afrikaans netwerk van oceanografische datacentra: www.odinafrica.org

Projecten in Latijns-Amerika en het gebied van de Stille Zuidzee: www.spinamnet.net en www.caribbeanmarineatlas.net

Het PEGASO project in het gebied van de Middellandse Zee en de Zwarte Zee: www.pegasoproject.eu